

Auditdienst Rijk
Ministerie van Financiën

Auditrapport **2018**

Ministerie van
Sociale Zaken en
Werkgelegenheid
(XV)

Auditrapport 2018

Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (xv)

3 juni 2019

Kenmerk

2019-0000084244

Inlichtingen

Auditdienst Rijk

Korte Voorhout 7

2511 CW Den Haag

Inhoud

1	Hoofdlijnen	5
2	Goedkeurende controleverklaring	8
2.1	Financiële overzichten akkoord bevonden	8
2.2	Overschrijding van rapporteringstoleranties	9
2.3	Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd	9
3	Financieel en materieelbeheer: ook in 2018 gering aantal bevindingen	11
3.1	Gelijkblijvend aantal bevindingen	11
3.2	Twee bevindingen opgelost in 2018	12
3.2.1	Toezicht en sturing op informatiebeveiliging verbeterd	12
3.2.2	Toets op staatssteun SZW-breed toegepast	12
3.3	Gelijkblijvend beeld bevindingen in het beheer; wel twee nieuwe bevindingen	13
3.3.1	Financieel beheer Caribisch Nederland ontoereikend	13
3.3.2	Financieel beheer Rijksschoonmaakorganisatie niet op orde	14
3.3.3	Maatregelen nodig om inkoopbeheer op niveau te krijgen	15
3.4	Overige punten financieel en materieelbeheer	16
3.4.1	Control en inzicht rondom misbruik en oneigenlijk gebruik kan worden verbeterd	16
3.4.2	Risico's bij gebruikersbeheer 3F-systeem	16
3.4.3	General IT-controls technische infrastructuur SSC-ICT niet op orde	16
3.4.4	Eerste stap in verantwoording over 3F door SSC-ICT is gezet	17
3.4.5	Verbeteringen in financieel beheer subsidies	17
3.4.6	Administratieve discipline vereist blijvende aandacht	17
3.4.7	Vervolg gegeven aan implementatie AVG, nog wel attentiepunten	18
4	Totstandkoming niet-financiële informatie: het proces is ordelijk verlopen	20
4.1	Totstandkomingsproces niet-financiële informatie voldoet	20
4.2	Totstandkomingsproces bedrijfsvoeringsparagraaf en jaarverslag voldoet	20
4.3	Deel van de beleidsinformatie in de verantwoording SZW op 15 maart 2019 nog niet definitief	20
Bijlage	Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	22

Belangrijkste ontwikkelingen

Wij hebben een goedkeurende controleverklaring afgegeven bij het jaarverslag 2018 van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (XV). Dat houdt in dat de in dit jaarverslag opgenomen financiële overzichten een getrouw beeld geven van de uitkomsten van de begrotingsuitvoering over 2018.

Het aantal bevindingen over het gevoerde financiële en materiële beheer 2018 is gelijk aan vorig jaar. Wij hebben de volgende bevindingen (zie § 3.3):

- 1 Om het financieel beheer Caribisch Nederland (CN) te verbeteren heeft het ministerie een verbeterplan met als einddatum medio 2018 opgesteld maar nog niet geheel uitgevoerd. De uitvoering van het verbeterplan heeft in 2018 nog niet geleid tot een significante afname van de fouten en onzekerheden in de rechtmatigheid van de uitgaven van de sociale-verzekeringswetten CN (zie § 3.3.1). Gelet op onze bevindingen en de aard van de geconstateerde knelpunten is voortzetting van het verbeterplan ook in 2019 van belang.
- 2 De Rijksschoonmaakorganisatie (RSO) heeft in 2018 een grote groei in het aantal opdrachtgevers en het aantal in dienst genomen schoonmakers doorgemaakt. Ondanks de door de RSO reeds ingezette acties zoals onder meer een Gateway-review en een vraaggestuurde opdracht ADR is het financieel beheer achtergebleven. Dit heeft geleid tot onzekerheden en fouten in de verantwoording. Het financieel beheer moet goed worden ingericht om deze gebreken in 2019 op te lossen (zie § 3.3.2).
- 3 Bij het inkoopbeheer constateren wij in 2018 een toename van onrechtmatigheden in de naleving van de Aanbestedingswet. De kwaliteit en volledigheid van de contract-administraties en de inkoopdossiers is niet toereikend (zie § 3.3.3).

De bevindingen uit 2017 over de staatssteuntoets en de informatiebeveiliging zijn in 2018 opgelost.

Leeswijzer

Dit rapport is als volgt ingedeeld:

- de controle van de financiële verantwoordingsinformatie in het jaarverslag (hoofdstuk 2);
- het onderzoek naar het begrotingsbeheer, het financieel beheer, de materiële bedrijfsvoering en de daartoe bijgehouden administraties van het Rijk (hoofdstuk 3);
- het onderzoek naar de totstandkoming van de niet-financiële verantwoordingsinformatie in het jaarverslag (hoofdstuk 4);
- de controleverklaring (bijlage).

Doel en doelgroepen

In dit rapport doen wij verslag van de uitkomsten van de werkzaamheden die wij als interne auditdienst van het Rijk in het kader van onze wettelijke taak¹ over 2018 bij het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid hebben verricht. Dit rapport is opgesteld voor de minister en de secretaris-generaal en wordt tevens verstrekt aan de leden van het Audit Committee en de directeur Financieel-Economische Zaken van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Het rapport wordt verder toegezonden aan de minister van Financiën en aan de president van de Algemene Rekenkamer. Op grond van de beleidslijn van de ministerraad van 19 februari 2016 zal de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid dit auditrapport op of na verantwoordingsdag, 15 mei 2019, plaatsen op de website van de Rijksoverheid (www.rijksoverheid.nl).²

-
- 1 De wettelijke taak volgt uit artikel 2.37, eerste lid, tweede volzin, van de Comptabiliteitswet 2016. Deze taak is nader uitgewerkt in het Besluit Auditdienst Rijk, artikelen 3 tot en met 6.
  - 2 De minister van Financiën stuurt elk halfjaar een overzicht naar de Tweede Kamer met de titels van de rapporten die de ADR heeft uitgebracht en plaatst dit overzicht op de website van de Rijksoverheid (www.rijksoverheid.nl).

Inleiding

Als eerste onderdeel van onze wettelijke taak controleren wij of de in het jaarverslag opgenomen financiële overzichten een getrouw beeld geven van de uitkomsten van de begrotingsuitvoering en zijn opgesteld in overeenstemming met de geldende verslaggevingsvoorschriften.³ Deze taak vloeit voort uit artikel 3, eerste lid, aanhef en onder a, en artikel 6, eerste en tweede lid, van het Besluit Auditdienst Rijk.

De in 2018 gerealiseerde uitgaven bedroegen € 34.412 mln. (2017: € 31.817 mln.), de aangegane verplichtingen € 34.327 mln. (2017: € 31.762 mln.) en de ontvangsten € 1.845 mln. (2017: € 1.856 mln.).

Het grootste deel van de uitgaven en aangegane verplichtingen zijn specifieke uitkeringen aan gemeenten en door derden uitgevoerde wetten en regelingen (UWV, SVB en Belastingdienst Toeslagen).

Wij plannen en voeren onze controle zodanig uit dat wij een redelijke mate van zekerheid verkrijgen dat de financiële overzichten geen afwijkingen van materieel belang bevatten. Het materieel belang is bepalend voor de strekking van het oordeel in de controleverklaring. De materialiteit voor de verantwoordingsstaten en de saldibalans als geheel bedraagt 2% voor fouten en onzekerheden bij elkaar opgeteld, met een maximum van € 1 miljard.⁴ Wij zijn er bij onze controle van uitgegaan dat de voorgestelde wijzigingen in de slotwet de goedkeuring van de wetgever zullen krijgen.

Voorts hebben wij onderzocht of de in het jaarverslag opgenomen andere (niet-financiële) verantwoordingsinformatie niet strijdig is met de in het jaarverslag opgenomen financiële overzichten en geen materiële afwijkingen bevat. Ook zijn wij nagegaan dat het jaarverslag alle voorgeschreven informatie bevat.

Hieronder gaan wij in op de belangrijkste bevindingen van onze controle.

2.1

Financiële overzichten akkoord bevonden

Wij hebben een goedkeurende controleverklaring afgegeven bij het jaarverslag 2018 van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (XV). Deze verklaring is opgenomen als bijlage in dit rapport.

³ De verslaggevingsvoorschriften zijn vastgelegd in de Comptabiliteitswet 2016 en de daarop berustende regelgeving, waaronder de Regeling rijksbegrotingsvoorschriften 2019. Op grond van de brief van 24 september 2018 van de minister van Financiën aan de Tweede Kamer (Kamerstukken II, vergaderjaar 2018-2019, 34 426, nr. 33) geldt het overgangsrecht bedoeld in artikel 10.2 van de Comptabiliteitswet 2016 uitsluitend voor de presentatie en inrichting van de begrotingen en de bijbehorende jaarverslagen. De onderliggende (rechts) - handelingen en de administratieve vastleggingen waarmee uitvoering wordt gegeven aan de begroting 2018 – zoals het aangaan van verplichtingen, het doen van betalingen, het beheer van materieel en het verrichten van privaatrechtelijke rechtshandelingen – worden beheerst door de bepalingen van de Comptabiliteitswet 2016 en de daarop gebaseerde regelgeving, zoals de Regeling financieel beheer van het Rijk en de Regeling beheer onroerende zaken Rijk 2017.

⁴ Dit geldt afzonderlijk voor:

- a het totaal van de uitgaven, ontvangsten en van derden verkregen baten;
- b het totaal van de aangegane verplichtingen;
- c het totaal van de relevante standen op de saldibalans.

2.2 Overschrijding van rapporteringstoleranties

Op grond van artikel 3.10 van de Comptabiliteitswet 2016 rapporteert de minister in de uiteenzetting over de gevoerde bedrijfsvoering (bedrijfsvoeringsparagraaf) in het jaarverslag over de comptabele rechtmatigheid van de uitkomsten van de begrotingsuitvoering over 2018. In de bedrijfsvoeringsparagraaf zijn de rechtmatigheidsfouten en -onzekerheden gemeld die hebben geleid tot overschrijding van de voorgeschreven rapporteringstoleranties⁵ op vier begrotingsartikelen (het financieel belang van de uitgaven op deze artikelen is € 33 mln., zie § 3.3.1).

2.3 Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd

Met ingang van 2018 stelt de Wet normering topinkomens (WNT) nieuwe eisen aan de gegevens die moeten worden opgenomen in de WNT-verantwoording. Deze nieuwe eisen hebben onder andere betrekking op de samenloop van leidinggevende topfuncties bij meerdere WNT-instellingen bij één persoon (anticumulatiebepaling). De Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (NBA) heeft aangegeven dat dit leidt tot een knelpunt in de accountantscontrole, omdat de juistheid en volledigheid van de WNT-opgave op dit punt afhankelijk is van de situatie bij andere instellingen. Dit is ook aangegeven in de Regeling Controleprotocol WNT 2018. Wij kunnen de volledigheid van functies bij andere instellingen niet vaststellen en hebben geen toegang tot gegevens bij deze instellingen. In de controleverklaring lichten wij daarom toe dat de naleving van de anticumulatiebepaling vanwege deze vaktechnische beperkingen buiten de reikwijdte van onze controle valt.

---

⁵ De rapporteringstoleranties volgen uit de Regeling rijksbegrotingsvoorschriften 2019 (model 3.24 en de toelichting daarbij).

Financieel en materieelbeheer: ook in 2018 gering aantal bevindingen

Inleiding

Als tweede onderdeel van onze wettelijke taak onderzoeken wij of de geselecteerde processen van het begrotingsbeheer, het financieel beheer, de materiële bedrijfsvoering en de daartoe bijgehouden administraties van het Rijk voldoen aan de normen uit de comptabele wet- en regelgeving. Deze taak volgt uit artikel 3, tweede lid, en artikel 6, derde lid, van het Besluit Auditdienst Rijk. De normen waaraan wij toetsen zijn op grond van artikel 4, derde lid, van het Besluit Auditdienst Rijk:

- ordelijkheid en controleerbaarheid van het begrotingsbeheer;
- doelmatigheid, rechtmatigheid, ordelijkheid en controleerbaarheid van het financieel beheer;
- doelmatigheid, rechtmatigheid, ordelijkheid en controleerbaarheid van het verwerven, het beheren en het afstoten van materieel;
- betrouwbaarheid en controleerbaarheid van de financiële administraties.

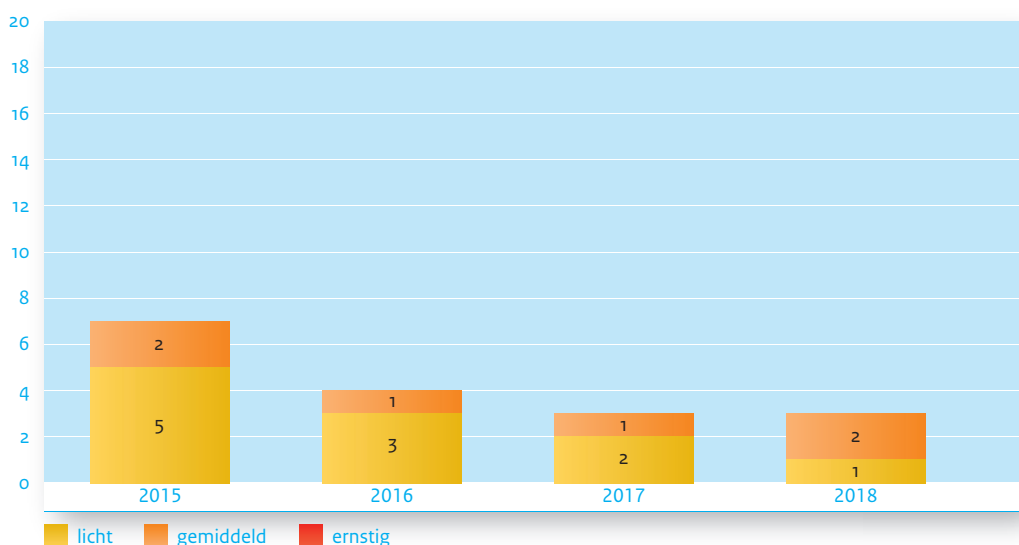
Bij de evaluatie van onze bevindingen hanteren wij drie categorieën: licht, gemiddeld en ernstig. Dit onderscheid geeft de impact van de bevinding weer op basis van gewicht en frequentie.

Ten behoeve van het selecteren van de te onderzoeken processen van het begrotingsbeheer, financieel beheer, materiële bedrijfsvoering en daartoe bijgehouden administraties van het Rijk hebben wij de bedrijfsrisico's en de daaraan gekoppelde processen in kaart gebracht. Op basis van het belang van de processen en de in die processen onderkende risico's hebben wij in 2018 onder meer subsidies, uitgaven socialeverzekeringswetten CN, naleving van de aanbestedingswet en de RSO voor nader onderzoek geselecteerd.

In dit hoofdstuk behandelen wij de belangrijkste uitkomsten van ons onderzoek naar het begrotingsbeheer, het financieel beheer, de materiële bedrijfsvoering en de daartoe bijgehouden administraties van het Rijk.

3.1 Gelijkblijvend aantal bevindingen

Figuur 1: Bevindingen naar impact (in aantallen)

In 2018 is het aantal bevindingen gelijk gebleven. Twee bevindingen zijn in 2018 opgelost, zie § 3.2. De weging van de niet opgeloste bevinding over CN is in 2018 gelijk gebleven.

Daarnaast zijn er nieuwe bevindingen over RSO (gemiddelde impact) in § 3.3.2 en over inkoop-beheer (lichte impact) in § 3.3.3.

3.2 Twee bevindingen opgelost in 2018

Figuur 2: Opgeloste bevindingen in 2018

Bevinding	Verantwoordelijk organisatieonderdeel	2015	2016	2017	2018
Informatiebeveiliging	Directie Organisatie, Bedrijfsvoering en Personeel	■	●	●	✓
Staatssteun subsidies	Diverse directies			●	✓

● licht ■ gemiddeld ▲ ernstig ✓ opgelost

3.2.1 Toezicht en sturing op informatiebeveiliging verbeterd

Alle organisaties binnen de Rijksoverheid moeten voldoen aan het Voorschrift Informatiebeveiliging Rijksdienst 2007 (VIR). In het VIR zijn eisen voor de beheersing van informatiebeveiliging beschreven, zoals het uitvoeren van risicoanalyses voor informatiesystemen. De afgelopen jaren heeft de ADR rijksbrede onderzoeken uitgevoerd naar de beheersing van informatiebeveiliging. In het onderzoek van 2017 is de volwassenheid van de ministeries op het gebied van informatiebeveiliging geïntroduceerd.

De ADR heeft op verzoek van DGOO/CIO Rijk in 2018 een onderzoek uitgevoerd naar de beheersing van informatiebeveiliging bij de departementen. De volgende aandachtsgebieden zijn onderzocht: governance, organisatie, risicomanagement en incidentmanagement.

Met uitzondering van het aandachtsgebied incidentmanagement (niveau 2) bevindt SZW zich nu op alle genoemde aandachtsgebieden op niveau 3 van het NBA-volwassenheidsmodel. Dit betekent dat sprake is van een gedefinieerd, uitgewerkt proces. Het lagere volwassenheidsniveau van het incidentmanagement brengt het risico met zich mee dat niet adequaat wordt gereageerd op een incident. Wij geven SZW in overweging te bezien of voor incidentmanagement ook volwassenheidsniveau 3 wenselijk is.

Verdere stappen kunnen nog worden gezet door een continu proces van evaluatie en verbetering van de informatiebeveiliging in te richten en de aantoonbaarheid van de goede werking van de informatiebeveiliging te vergroten door periodieke audits en/of pentests uit te voeren.

De stand van zaken over de informatiebeveiliging CN is opgenomen in § 3.3.1.

3.2.2 Toets op staatssteun SZW-breed toegepast

De in 2018 herziene procedure voor het uitvoeren van staatssteuntoetsen is over het algemeen goed nageleefd. In de gevallen waarbij directie Wetgeving, Bestuurlijke en Juridische Aangelegenheden (WBJA) niet is betrokken is er een hoger risico op een onjuiste toets. Voor de kwaliteit van deze laatstgenoemde toetsen is nog aandacht nodig.

3.3 Gelijkblijvend beeld bevindingen in het beheer; wel twee nieuwe bevindingen

Figuur 3: Bevindingen in het beheer 2018

Bevinding	Verantwoordelijk organisatieonderdeel	2015	2016	2017	2018
Financieel beheer Caribisch Nederland	Directie Werknemersregelingen	●	■	■	■
Financieel beheer Rijksschoonmaakorganisatie	Rijksschoonmaakorganisatie				■
Inkoopbeheer	Diverse directies				●

● licht ■ gemiddeld ▲ ernstig

3.3.1 Financieel beheer Caribisch Nederland ontoereikend

Het ministerie, Rijksdienst Caribisch Nederland Unit Sociale Zaken (RCN-unit SZW), verzorgt de uitvoering van de socialeverzekeringswetten in CN. In de jaarrekening zijn deze uitgaven verantwoord op de artikelen:

- 3 Arbeidsongeschiktheid (Wet ongevallenverzekering BES: OV);
- 5 Werkloosheid (Cessantiawet BES);
- 6 Ziekte en zwangerschap (Wet ziekteverzekering BES: ZV);
- 8 Oudedagsvoorziening (Wet algemene ouderdomsverzekering BES: AOV);
- 9 Nabestaanden (Wet algemene weduwen- en wezenverzekering BES: AWW);
- 10 Tegemoetkoming ouders (Wet kinderbijslagvoorziening BES).

Wij hebben bij drie begrotingsartikelen (3, 6 en 9) fouten en onzekerheden in de rechtmatigheid vastgesteld die de rapporteringstolerantie van 10% (meest waarschijnlijke fout tezamen met de meest waarschijnlijke onzekerheid) overschrijden. Bij één artikel (8) overschrijdt de maximale fout tezamen met de meest waarschijnlijke onzekerheid de rapporteringstolerantie.

Om het financieel beheer CN te verbeteren heeft het ministerie een verbeterplan met als einddatum medio 2018 opgesteld maar nog niet geheel uitgevoerd. Er is voortgang geboekt bij het opstellen van een analyse, benoemen van de vervolgstappen voor het applicatielandschap en het gedeeltelijk uitvoeren van de controle-jaarkalender.

Voor 2018 hebben de acties nog niet geleid tot een significante afname van de fouten en onzekerheden in de rechtmatigheid van de uitgaven van de socialeverzekeringswetten CN.

De fouten en onzekerheden worden veroorzaakt door:

- het ontbreken van documenten om de rechtmatigheid van het pensioen vast te stellen bij de door de voormalige Sociale Verzekeringsbank Nederlandse Antillen overgedragen dossiers op 10 oktober 2010 (AOV);
- de ontoereikende werking van de applicatie loonderving (OV en ZV) en de niet doeltreffende interne beheersingsmaatregelen daaromheen;
- het ontbreken van documenten in de dossiers en het onjuist uitvoeren van regelgeving (OV, ZV, AOV en AWW).

De door ons geconstateerde bevindingen wijken naar hun aard niet af van de bevindingen uit 2017.

Wij bevelen aan de oorzaken van de vertraging en het gebrek aan effectiviteit bij de uitvoering van het verbeterplan te identificeren en op basis hiervan adequate maatregelen te treffen en op te nemen in het verbeterplan. De effectiviteit is mede gediend met het zichtbaar maken van de interne beheersingsmaatregelen op dossierniveau. Daarnaast is het volledig uitvoeren van het verbeterplan van belang om de knelpunten in de rechtmatige uitvoering van de socialeverzekeringswetten CN op te lossen.

Vorig jaar constateerde de ADR dat de informatiebeveiliging van de RCN-unit SZW voor het vijfde achtereenvolgende jaar niet aan de Baseline Informatiebeveiliging Rijk (BIR) heeft voldaan. Gedurende 2017 en 2018 hebben RCN-unit en SZW inspanningen verricht om de implementatie van de BIR af te ronden. Op een paar restpunten na, is dit nu ook uitgevoerd. De ADR zal in 2019/2020 onderzoek uitvoeren om de implementatie van de BIR vast te stellen. De continuïteit in de organisatie van de informatiebeveiliging van de RCN-unit SZW blijft een punt van zorg. Inmiddels heeft de unit een vaste medewerker voor informatiebeveiliging aangenomen, maar is het functioneel beheer nog onderbezet. Wij raden RCN-unit SZW en DG SZI/WR aan de personele capaciteit op orde te brengen, het project 'Informatiebeveiliging integreren' in 2019 af te ronden en de producten en restpunten van het project in de reguliere bedrijfsvoering van RCN-unit SZW te borgen.

3.3.2

Financieel beheer Rijksschoonmaakorganisatie niet op orde

De RSO heeft in 2018 een grote groei in het aantal opdrachtgevers en het aantal in dienst genomen schoonmakers doorgemaakt. Ondanks de door de RSO reeds ingezette acties zoals onder meer een Gateway-review en een door de ADR uitgevoerde vraaggestuurde opdracht is het financieel beheer achtergebleven. Dit heeft geleid tot € 22 mln. aan onzekerheden en fouten in de uitgaven en de ontvangsten.

Deze fouten en onzekerheden in de verantwoording zijn veroorzaakt door een ontoereikend:

- inkoopbeheer;
- ontvangstenbeheer;
- beheer overwerkvergoedingen;
- inrichting en beheer van de administratie van RSO (Exact) en aansluiting met de financiële administratie van SZW (3F).

Het inkoopbeheer is onvoldoende ingericht. Het betreft onder andere:

- inkopen die niet volgens de Aanbestedingswet zijn verricht;
- onvolledige inkoopdossiers;
- contractenadministratie is niet volledig;
- het ontbreken van een verplichtingenadministratie;
- ontoereikende prestatieverklaringen.

Wij hebben een ontoereikende aansluiting aangetroffen, en ook niet kunnen opstellen, tussen de dienstverleningsafspraken, de schoonmaaklocaties, de inzet van eigen schoonmaakpersoneel, de inzet van derden en de door de RSO aan afnemers in rekening gebrachte bedragen. Hierdoor bestaat voor een belangrijk deel van de ontvangsten onzekerheid over de juistheid en volledigheid van de in rekening gebrachte bedragen voor schoonmaakwerk.

De schoonmakers hebben zelf geen toegang tot P-Direkt. Dit is een bewuste keuze van de RSO. De procedures rondom het declareren van overwerk borgen de juistheid van de uitbetaling onvoldoende. Wij hebben geen zekerheid kunnen krijgen over de juistheid van de uitbetaalde overwerkvergoedingen.

Er is een ontoereikende aansluiting tussen de Exact-administratie van RSO op basis van baten-lasten en de 3F-administratie van SZW op basis van kas-verplichtingen. Het maandelijks omzetten van Exact naar 3F is een lastige opgave gebleken.

Bovengenoemde tekortkomingen hebben geleid tot fouten en onzekerheden in de verantwoording van SZW die voor de jaarrekening als geheel niet materieel zijn. Gelet op de omvang hiervan wegen wij deze bevinding als gemiddeld.

Om deze gebreken in het financieel beheer in 2019 op te lossen dienen goede beschrijvingen van de administratieve processen te worden opgesteld, ingericht en uitgevoerd (administratieve organisatie en interne beheersing) en dient de financiële administratie kwalitatief en kwantitatief versterkt te worden. Ook kan de directie FEZ gedurende het jaar de control-rol nadrukkelijker invullen bijvoorbeeld om verschillen tussen de Exact-administratie van de RSO en 3F te voorkomen.

Toename van onrechtmatigheden in de naleving Aanbestedingswet

In 2018 hebben wij een toename geconstateerd van het aantal en bedrag aan onrechtmatigheden als gevolg van het niet naleven van de Aanbestedingswet. In 2017 was het bedrag aan onrechtmatigheden € 4 mln. In 2018 hebben wij voor circa € 7 mln. als onrechtmatig aangemerkt en hebben wij voor € 6 mln. niet kunnen vaststellen of deze opdrachten rechtmatig zijn.

SZW heeft voor het departement als geheel geen volledig inzicht in de naleving van de Aanbestedingswet. Belangrijke oorzaken hiervan zijn: een niet goed werkende procedure voor managementbesluiten, geen volledige spendanalyse over 2018 en ontoereikende informatie van de Haagse Inkoop Samenwerking (HIS) en inhuurdesk over onrechtmatige inkopen. Hierdoor heeft SZW ook onvoldoende informatie over onrechtmatigheden voor het opstellen van de bedrijfsvoeringsparagraaf.

Wij hebben onrechtmatigheden geconstateerd waarvoor niet het vereiste managementbesluit aanwezig is. Daarnaast ontbreekt bij de wel aanwezig managementbesluiten informatie zoals de opdrachtwaarde en de naam van de leverancier. De CDI-Office heeft voor 2019 een aangescherpte procedure betreffende managementbesluiten opgesteld.

De CDI-Office van SZW heeft een spendanalyse over het eerste halfjaar van 2018 opgesteld. In de spendanalyse zijn de uitgaven van de RSO niet meegenomen. De analyse bevat nog nader uit te zoeken punten waarbij met behulp van de inkoopdossiers de rechtmatigheid moet worden beoordeeld. Deze werkwijze van uitvoeren van de spendanalyse draagt onvoldoende bij aan het beheersen van rechtmatig inkopen. De CDI-Office heeft toegezegd om een spendanalyse over het 2e halfjaar van 2018 uit te brengen. Van deze spendanalyse hebben wij nog geen kennis kunnen nemen.

Wij adviseren SZW de spendanalyse door te ontwikkelen en de werking van de aangescherpte procedure betreffende managementbesluiten te monitoren op het nakomen van afspraken. Daarnaast is het voor een beheerst inkoopproces van belang om afspraken met de HIS en inhuurdesk te maken over het verkrijgen van informatie over onrechtmatige inkopen. Wij adviseren om de door ons geconstateerde onrechtmatigheden hierbij te betrekken. Met behulp van bovengenoemde maatregelen krijgt SZW sneller inzicht of voor alle uitgaven betreffende inkopen een rechtmatig afgesloten inkoopcontract aanwezig is en voor welke bedragen managementbesluiten zijn genomen.

Contractadministraties en inkoopdossiers: kwaliteit en volledigheid niet toereikend

SZW heeft niet de beschikking over een volledige contractadministratie waarin alle lopende contracten zijn opgenomen. Het betreft de contracten die SZW afsluit via de HIS en inhuurdesk maar ook zelf afgesloten contracten en bestellingen onder raamovereenkomsten.

Wij adviseren SZW met de HIS en de inhuurdesk goede afspraken te maken over een uniforme en volledige contractadministratie en waar nodig HIS en inhuurdesk aan te spreken als de dienstverlening niet van voldoende niveau is. Daarnaast is het van belang dat SZW ook voor de contracten die niet via HIS en inhuurdesk zijn verlopen een contractadministratie voert.

Uit onze controle is gebleken dat voor inkopen die SZW zelf heeft verricht geen ordentelijke inkoopdossiers aanwezig zijn. Het verkrijgen van de ontbrekende stukken en het opleveren van de inkoopdossiers is moeizaam verlopen. Ook voor de inkoopdossiers die worden bijgehouden door HIS en inhuurdesk is de volledigheid een aandachtspunt.

Wij adviseren SZW maatregelen te nemen die moeten borgen dat alle inkoopdossiers volledig zijn.

3.4 Overige punten financieel en materieelbeheer

In deze paragraaf nemen wij aangelegenheden op die niet leiden tot in paragraaf 3.3 te rapporteren bevindingen. Wel zien wij voor het komende jaar risico's voor het financieel en materieelbeheer als er geen aandacht wordt gegeven aan deze aangelegenheden.

3.4.1 *Control en inzicht rondom misbruik en oneigenlijk gebruik kan worden verbeterd*

Het beleid ten aanzien van het voorkomen van misbruik en oneigenlijk gebruik (M&O) voor het ministerie als geheel merken wij aan als toereikend. De control en het inzicht rondom misbruik en oneigenlijk gebruik kan echter worden verbeterd.

In 2016/2017 zijn de grote regelingen (> € 100 mln.) doorgelicht en beoordeeld op M&O-aspecten. Om de aandacht in 2018 voor M&O levend te houden is in januari 2018 in uw Bestuursraad de nota 'Vervolg M&O' gepresenteerd en geaccordeerd. Naar aanleiding daarvan heeft er een zogenaamde M&O-challenge plaatsgevonden.

In 2019 hebben de directies Werknemersregelingen (WR) en Sociale Verzekeringen (SV) een doorlichting gepland die moet leiden tot een scherper inzicht in en overzicht van de bestaande en potentiële risico's bij de uitvoering van de sociale zekerheid. Ook de ontwikkeling van de zogenoemde signaleringsbrief waarmee UWV, SVB, VNG en Inspectie SZW jaarlijks inzicht geven in de M&O-risico's en de daarbij getroffen maatregelen, draagt bij aan de verdere versterking van het M&O-beleid.

Een uitgangspunt opgenomen in bovengenoemde nota 'Vervolg M&O' is dat alle nieuwe wet- en regelgeving en wijzigingen in bestaande wet- en regelgeving, in lijn met het Integraal Afwegingskader (IAK), aan de voorkant wordt getoetst op het risico van M&O en de beheersmaatregelen. De directie WBJA ziet toe dat de M&O-paragraaf ook daadwerkelijk wordt opgenomen in de memorie van toelichting. Ook dient de beleidsdirectie een M&O-beschrijving op te stellen. Gelet op deze afspraken vragen wij aandacht voor de volgende verbeterpunten:

- voor drie regelingen is geen M&O-beschrijving opgesteld (loonkostenvoordeel, jeugd-LIV en inburgering); daarnaast is deze voor één regeling (LIV) te laat opgesteld;
- de trajecten om de restrisico's M&O bij UWV te kwantificeren alsmede de kwantificering van de restrisico's van de Wet op het kindgebonden budget hebben nog niet tot een uitkomst geleid;
- de signalen en risico's op M&O uit gesprekken met de uitvoering zijn niet structureel vastgelegd in Digidoc. Mede hierdoor ontbreekt aan het einde van het jaar een overzicht van signalen met M&O-risico's en de opvolging hiervan.

Voor 2019 benadrukken we, conform de uitgangspunten opgenomen in genoemde nota, het belang van een actieve invulling door de directies SV en FEZ van respectievelijk hun beleidsinhoudelijke en control-rol inzake nakomen van afspraken rondom M&O. Bovendien benadrukken we het belang om in samenwerking met de uitvoerders een scherper inzicht in M&O te verkrijgen en een kwantitatieve inschatting van de restrisico's te maken.

3.4.2 *Risico's bij gebruikersbeheer 3F-systeem*

De ADR heeft voor het derde jaar een onderzoek uitgevoerd naar de general IT-controls (GITC's) van het 3F-systeem in het kader van de jaarrekeningcontrole. Uit ons onderzoek bij het Financieel Dienstencentrum (FDC) is gebleken dat er afwijkingen zijn ten opzichte van het GITC-normenkader van het gebruikersbeheer. Naar aanleiding daarvan hebben wij aanvullende werkzaamheden verricht. Hieruit is niet gebleken dat aanpassingen in de gegevens of risicovolle acties hebben plaatsgevonden.

3.4.3 *General IT-controls technische infrastructuur SSC-ICT niet op orde*

SZW maakt voor onder meer de financiële administratie in 3F gebruik van de technische infrastructuur bij SSC-ICT. Uit onderzoek bij SSC-ICT blijkt dat de GITC's niet bij alle systemen op orde zijn (met name gebruikersbeheer en beveiliging van componenten). Dit zou kunnen leiden tot ongewenste niet herleidbare mutaties in de database met een foutieve of frauduleuze betaling tot gevolg. Voor nadere details verwijzen wij naar de bevinding in het Auditrapport BZK, hoofdstuk VII.

3.4.4 *Eerste stap in verantwoording over 3F door SSC-ICT is gezet*

SZW is systeemeigenaar van het 3F-systeem. Het 3F-systeem is het financiële systeem van vijf departementen. Het technisch beheer voor het 3F-systeem is belegd bij SSC-ICT. SZW heeft als systeemeigenaar afspraken gemaakt met SSC-ICT over de verantwoording van het gevoerde technische beheer van het 3F-systeem. In de kwartaalrapportages zijn zowel de incidenten als overige beheertaken door SSC-ICT opgenomen. De rapportage bevat nog niet alle voor SZW van belang zijnde onderwerpen voor de beheersing.

Wij adviseren SZW aan SSC-ICT te vragen om een rapport door een onafhankelijke deskundige te laten opstellen voor een toereikend inzicht in de kwaliteit van het beheer.

3.4.5 *Verbeteringen in financieel beheer subsidies*

Het in het auditrapport 2017 genoemde verbeterpunt over de bevoorschotting van subsidies op basis van de Kaderregeling subsidies SZW, OCW en VWS is opgevolgd. Ook de documentatie van de uitgevoerde controle op de bevoegdheid van de aanvrager is nu voldoende.

SZW kan het subsidiebeheer in 2019 nog verder verbeteren door:

- het tijdig implementeren van de beleidslijn voor de toets op uurtarieven, het beter motiveren waarom een tarief wel/niet acceptabel is en door kritischer doorvragen in geval van afwijkende tarieven;
- het beter documenteren van de afweging of er sprake is van een subsidie of een opdracht;
- het vergroten van de kennis over staatssteun door het gezamenlijk beoordelen van staatssteunvraagstukken met beleidsdirecties, BMO, BSB en WBJA;
- het misbruikregister conform de aanwijzingen voor de subsidieverstreking bij te houden en te gebruiken.

3.4.6 *Administratieve discipline vereist blijvende aandacht*

In het auditrapport 2017 is aandacht gevraagd voor een goede administratieve discipline. Ook FEZ heeft hiervoor in 2018 aandacht gevraagd.

Wij zien in 2018 ten opzichte van 2017 een lichte verbetering. Vanuit onze werkzaamheden hebben wij onderstaande bevindingen. Deze bevindingen hebben een geringe invloed op de rechtmatigheid en de getrouwheid.

Aandachtspunten voor het verplichtingenbeheer materiële uitgaven zijn:

- het juist, tijdig en volledig vastleggen van verplichtingen;
- het bewaken van de juiste standen van verplichtingen;
- de brondocumenten voor de vastlegging van de verplichtingen in de administratie opnemen.

Aandachtspunten voor prestatieverklaringen bij materiële uitgaven:

- vastleggen van de uitgevoerde controles door de prestatieverklaarder;
- documenten toevoegen ter onderbouwing van de afgegeven prestatieverklaring;
- geen prestatieverklaring verlenen als de prestatie nog niet is geleverd.

Aandachtspunten voor het voorschottenbeheer in brede zin zijn:

- voorschotten juist opboeken;
- voorschotten afboeken bij vaststellingen;
- het bewaken van de voorschotten in de 18-groep (extracomptabele voorschotten).

Wij adviseren aandacht te blijven geven aan de administratieve discipline. Doelstelling is dat er juist en volledig wordt geboekt, de beheershandelingen worden gedocumenteerd en de brondocumenten in de administratie worden opgenomen.

Tenslotte adviseren wij om periodiek de analyse van onder meer de openstaande verplichtingen en voorschotten zorgvuldiger uit te voeren. Hierbij is de prepared by client (PBC)-list een hulpmiddel.

Op 25 mei 2016 is de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG) in werking getreden en na een overgangsperiode van twee jaar is deze vanaf 25 mei 2018 van toepassing. Wij hebben bij alle ministeries door middel van een quick scan in beeld gebracht op welke wijze zij centraal de implementatie en de voortgang hiervan beheersen.

In het najaar van 2018 heeft de ADR een quickscan uitgevoerd naar de implementatie van de aanbevelingen uit het eerdere onderzoek van de ADR in 2017. Uit de quickscan blijkt dat:

- governance en toezicht voor privacy binnen het departement zijn ingericht;
- aan de implementatie van de AVG, behalve op de actualiteit en monitoring van verwerkers-overeenkomsten, een vervolg is gegeven;
- afspraken met derde partijen nog niet altijd formeel zijn vastgelegd;
- de monitoring op derde partijen (verantwoording, audit) nog aandacht behoeft;
- de verantwoordelijkheid voor verwerkingen nog niet in alle gevallen eenduidig is belegd.

Daarnaast heeft de ADR in voortgangsgesprekken met de functionaris voor gegevensbescherming van SZW vastgesteld dat: het SZW-privacybeleid is vastgesteld, een verwerkingenregister is ingericht, waar nodig Privacy Impact Assessments (PIA's) zijn uitgevoerd en het proces meldingen datalekken is herzien. Tevens is er sprake van een verhoogd privacybewustzijn bij SZW-medewerkers.

Naast de verbeterpunten uit de quickscan is voor SZW de bescherming van de (bijzondere) persoonsgegevens die de RCN-unit SZW verwerkt, een aandachtspunt. Hoewel RCN-unit SZW niet rechtstreeks onder de AVG valt, zal de unit een adequaat niveau van gegevensbescherming (conform de eisen van de Wet bescherming persoonsgegevens-BES) moeten inrichten en kunnen aantonen.

4 Totstandkoming niet-financiële informatie: het proces is ordelijk verlopen

Inleiding

Als derde onderdeel van onze wettelijke taak onderzoeken wij of geselecteerde processen gericht op de totstandkoming van de in het jaarverslag opgenomen niet-financiële verantwoordingsinformatie voldoen aan de normen uit de comptabele wet- en regelgeving. Deze taak vloeit voort uit artikel 3, eerste lid, aanhef en onder b, en artikel 6, eerste en derde lid, van het Besluit Auditdienst Rijk. Hiertoe onderzoeken wij of de niet-financiële verantwoordingsinformatie op betrouwbare wijze tot stand is gekomen. Voorts gaan wij na of de niet-financiële verantwoordingsinformatie niet strijdig is met de financiële verantwoordingsinformatie. Over deze niet-strijdigheid rapporteren wij in onze controleverklaring (sectie B).

De selectie van de te onderzoeken processen gericht op de totstandkoming van de niet-financiële verantwoordingsinformatie in het jaarverslag is afhankelijk van de omvang van de risico's die daarbij worden onderkend. Op basis daarvan hebben wij in 2018 de volgende totstandkomingsprocessen voor nader onderzoek geselecteerd:

- niet-financiële informatie;
- bedrijfsvoeringsparagraaf;
- jaarverslag.

In dit hoofdstuk gaan wij in op de belangrijkste bevindingen van ons onderzoek.

4.1 Totstandkomingsproces niet-financiële informatie voldoet

Wij hebben het totstandkomingsproces onderzocht van 173 kerncijfers, 6 prestatie-indicatoren, 1 evaluatieonderzoek en 1 beleidsdoorlichting.

Uit ons onderzoek blijkt dat het totstandkomingsproces voldoet aan de eisen.

4.2 Totstandkomingsproces bedrijfsvoeringsparagraaf en jaarverslag voldoet

De bedrijfsvoeringsparagraaf en het jaarverslag zijn in goed overleg tussen FEZ en de beleidsdirecties tot stand gekomen; het totstandkomingsproces voldoet.

4.3 Deel van de beleidsinformatie in de verantwoording SZW op 15 maart 2019 nog niet definitief

Wij hebben vastgesteld dat op het moment van het afgeven van de controleverklaring bij het jaarverslag, de volledige financiële overzichten daarin zijn opgenomen. Onze controleverklaring is primair gericht op deze financiële informatie.

Wat betreft de in het jaarverslag op te nemen niet-financiële informatie, hiervan hebben wij vastgesteld dat deze op het moment van het afgeven van de controleverklaring nog niet definitief is. Dit betreft niet-financiële informatie in de tabellen met kerngegevens en financiële informatie in de budgettaire tabellen premiegegevens, in onderdeel D1 Sociale fondsen SZW en in onderdeel E1 Toezichtrelaties en ZBO's en RWT's. De definitieve cijfers worden medio maart verwacht, wanneer de jaarverslagen van UWV en SVB beschikbaar komen. De definitieve onderdelen dienen in ieder geval voor aanbidding van het jaarverslag aan de Tweede Kamer te worden toegevoegd.

FEZ verwerkt alle definitieve cijfers van het UWV en SVB in de zogenaamde 'AR-versie' van het jaarverslag. Deze wijzigingen worden door de ADR beoordeeld. Vanaf deze AR-versie worden wijzigingsbladen opgesteld, die door de ADR worden beoordeeld. Deze procedure is in overeenstemming met afspraken met de AR en de desbetreffende bepalingen in de Regeling rijks - begrotingsvoorschriften 2019.

Aan: de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

A Verklaring over de in het jaarverslag 2018 opgenomen financiële overzichten

Ons oordeel

Wij hebben de financiële overzichten die deel uitmaken van het jaarverslag 2018 van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid gecontroleerd. Naar ons oordeel geven deze financiële overzichten een getrouw beeld van de uitkomsten van de begrotingsuitvoering van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid over 2018 in overeenstemming met de verslaggevingsvoorschriften die zijn opgenomen in de Comptabiliteitswet 2016⁶ en de daaruit voortvloeiende regelgeving, waaronder de Regeling rijksbegrotingsvoorschriften 2019.

De financiële overzichten bestaan uit:

- de departementale verantwoordingsstaat over 2018 met de financiële toelichting daarbij;
- de departementale saldibalans per 31 december 2018 met de toelichting daarbij;
- de in de uiteenzetting over de gevoerde bedrijfsvoering (bedrijfsvoeringsparagraaf) opgenomen rapportage over de comptabele rechtmatigheid van de uitkomsten van de begrotingsuitvoering over 2018;
- de overzichten over 2018 met de gegevens als bedoeld in de artikelen 4.1 en 4.2 van de Wet normering topinkomens (WNT).

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden en de Regeling Controleprotocol WNT 2018 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de financiële overzichten'.

Wij zijn onafhankelijk van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

---

6 Op grond van de brief van 24 september 2018 van de minister van Financiën aan de Tweede Kamer (Kamer - stukken II, vergaderjaar 2018-2019, 34 426, nr. 33) geldt het overgangsrecht bedoeld in artikel 10.2 van de Comptabiliteitswet 2016 uitsluitend voor de presentatie en inrichting van de begrotingen en de bijbehorende jaarverslagen. De onderliggende (rechts)handelingen en de administratieve vastleggingen waarmee uitvoering wordt gegeven aan de begroting 2018 – zoals het aangaan van verplichtingen, het doen van betalingen, het beheer van materieel en het verrichten van privaatrechtelijke rechtshandelingen – worden beheerst door de bepalingen van de Comptabiliteitswet 2016 en de daarop gebaseerde regelgeving, zoals de Regeling financieel beheer van het Rijk en de Regeling beheer onroerende zaken Rijk 2017.

Benadrukking van aanpassing voorschottenstand in de saldibalans

Wij vestigen de aandacht op de departementale saldibalans en de toelichting daarbij ten aanzien van de openstaande voorschotten inzake toeslagen, zoals deze zijn opgenomen in het addendum bij het jaarverslag dat aan de Staten-Generaal is gezonden. Hieruit blijkt dat een aanpassing heeft plaatsgevonden van het verantwoorde bedrag aan de per 31 december 2018 openstaande voorschotten betreffende de kinderopvangtoeslag en het kindgebonden budget. Deze aanpassing is doorgevoerd naar aanleiding van informatie van de Belastingdienst die beschikbaar is gekomen na het opmaken van het jaarverslag en de afgifte van onze controleverklaring op 15 maart 2019. In aansluiting hierop hebben wij een nieuwe controleverklaring verstrekt die in de plaats treedt van de op 15 maart 2019 door ons verstrekte controleverklaring. Wij hebben onze aanvullende controlewerkzaamheden beperkt tot de effecten van deze wijziging. Ons oordeel is niet aangepast als gevolg van deze aangelegenheid.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd

In overeenstemming met de Regeling Controleprotocol WNT 2018 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1, sub j Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

B Verklaring over de in het jaarverslag 2018 opgenomen andere informatie

Naast de financiële overzichten omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- het deel algemeen (verzoek tot dechargeverlening en leeswijzer);
- het niet-financiële deel van de toelichting bij de diverse begrotingsartikelen;
- de uiteenzetting over het gevoerde beleid (beleidsverslag);
- de uiteenzetting over de gevoerde bedrijfsvoering (bedrijfsvoeringsparagraaf);
- de voorgeschreven bijlagen.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- niet strijdig is met de in het jaarverslag opgenomen financiële overzichten en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die is vereist op grond van de verslaggevingsvoorschriften die zijn opgenomen in de Comptabiliteitswet 2016 en de daaruit voortvloeiende regelgeving, waaronder de Regeling rijksbegrotingsvoorschriften 2019;
- op het moment van het afgeven van de controleverklaring op 15 maart 2019 nog niet definitief was. Dit betrof niet-financiële informatie in de tabellen met kerngegevens en financiële informatie in de budgettaire tabellen premiegegevens, in onderdeel D1 Sociale fondsen SZW en in onderdeel E1 Toezichtrelaties en ZBO's en RWT's. De definitieve onderdelen zijn vóór aanbidding in een geactualiseerde versie van het jaarverslag aan de Tweede Kamer toegevoegd. Dit is gebeurd door middel van wijzigingsbladen die wij beoordelen. Deze procedure is in overeenstemming met de betreffende bepalingen in de Regeling Rijksbegrotingsvoorschriften 2019.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de controle van de financiële overzichten of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.⁷

---

⁷ Daarnaast behoort het tot onze taak onderzoek te verrichten naar de totstandkoming van de niet-financiële verantwoordingsinformatie, over de uitkomsten waarvan wij rapporteren in ons auditrapport.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in artikel 3, eerste lid, aanhef en onder b, en artikel 4, tweede lid, van het Besluit Auditdienst Rijk en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de financiële overzichten.

De minister is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie in overeenstemming met de verslaggevingsvoorschriften die zijn opgenomen in de Comptabiliteitswet 2016 en de daaruit voortvloeiende regelgeving, waaronder de Regeling rijksbegrotingsvoorschriften 2019.

C Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de financiële overzichten

Verantwoordelijkheden van de minister voor de financiële overzichten

De minister is verantwoordelijk voor het opmaken van de financiële overzichten die de uitkomsten van de begrotingsuitvoering getrouw dienen weer te geven in overeenstemming met de verslaggevingsvoorschriften die zijn opgenomen in de Comptabiliteitswet 2016 en de daaruit voortvloeiende regelgeving, waaronder de Regeling rijksbegrotingsvoorschriften 2019. In dit kader is de minister verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die de minister noodzakelijk acht om het opmaken van de financiële overzichten mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de financiële overzichten

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel. Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken. Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de beslissingen die gebruikers op basis van deze financiële overzichten nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de financiële overzichten afwijkingen van materieel belang bevatten als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van het ministerie;⁸
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de financiële overzichten en de daarbij opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de financiële overzichten een getrouw beeld geven van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

---

⁸ Daarnaast behoort het tot onze taak onderzoek te verrichten naar het begrotingsbeheer, het financieel beheer, de materiële bedrijfsvoering en de daartoe bijgehouden administraties van het Rijk, over de uitkomsten waarvan wij rapporteren in ons auditrapport.

Wij communiceren met de leiding van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Den Haag, 3 juni 2019

Auditdienst Rijk

J. Krommenhoek RA RO

Auditdienst Rijk

Postbus 20201

2500 EE Den Haag

(070) 342 77 00